



Mała Retencja - Duża Sprawa

Projekt Fundacji Ekologicznej Zielona Akcja

Mała Retencja - Duża Sprawa kampania na rzecz poprawy małej retencji na obszarach wiejskich

## Mała retencja w aspekcie programowania przyszłych funduszy UE na lata 2014-2020 *Działania rolnośrodowiskowe*

*Monika Miniewska*



DEBATA „MAŁA RETENCJA –  
DUŻY PROBLEM, CZY DUŻE KORZYŚCI”  
WROCLAW 13.02.2014



# PROGRAM ROLNOŚRODOWISKOWY 2007-2013

Główne założenie programu to:

***redukcja negatywnego wpływu rolnictwa na środowisko i maksymalizacja jego pozytywnego oddziaływania na różnorodność biologiczną i krajobraz obszarów wiejskich***

- ❖ Przywracanie walorów lub utrzymanie stanu cennych siedlisk przyrodniczych
- ❖ Promowanie zrównoważonego systemu gospodarowania
- ❖ Odpowiednie użytkowanie gleb i ochrona wód
- ❖ Ochrona lokalnych ras zwierząt gospodarskich
- ❖ Ochrona lokalnych odmian roślin uprawowych



# PROGRAM ROLNOŚRODOWISKOWY 2007-2013

Obszary wiejskie stanowią zdecydowaną część naszego kraju. To właśnie tu zgromadzone jest bogactwo przyrodnicze. Dzięki tradycyjnym metodom gospodarowania do dziś możemy szczycić się niepowtarzalną i bogatą w gatunki florą i fauną.



*Założenia programu rolnośrodowiskowego nakładają obowiązek „zachowania występujących w gospodarstwie rolnym i określone w planie działalności rolnośrodowiskowej trwałych użytków zielonych oraz elementów krajobrazu rolniczego nieużytkowanych rolniczo, tworzących ostoje dzikiej przyrody”.*

# PROGRAM ROLNOŚRODOWISKOWY 2007-2013

Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone

Pakiet 2. Rolnictwo ekologiczne

Pakiet 3. Ekstensywne trwałe użytki zielone

Pakiet 4. Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych poza obszarami Natura 2000

Pakiet 5. Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000

Pakiet 6. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie

Pakiet 7. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie

Pakiet 8. Ochrona gleb i wód

Pakiet 9. Strefy buforowe



# PROGRAM ROLNOŚRODOWISKOWY 2007-2013

*Program rolnośrodowiskowy jest formą ochrony przyrody  
i krajobrazu obszarów wiejskich.*

Pakiet 3. Ekstensywne trwałe użytki zielone

Pakiet 4. Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych poza obszarami Natura 2000

Pakiet 5. Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000



# OCHRONA ZAGROŻONYCH GATUNKÓW PTAKÓW I SIEDLISK PRZYRODNICZYCH

Realizacja pakietu ma przyczynić się do: utrzymania właściwego stanu cennych siedlisk przyrodniczych użytkowanych rolniczo oraz przyczynić się do poprawy bytowania zagrożonych gatunków ptaków, których miejsca lęgowe są związane z ekstensywnymi użytkami zielonymi

- **Ochrona siedlisk lęgowych ptaków**
- **Mechowiska**
- **Szuwary wielkoturzycowe**
- **Łąki trzęślicowe i selernicowe**
- Murawy ciepłolubne
- **Półnaturalne łąki wilgotne**
- Półnaturalne łąki świeże
- Bogate gatunkowo murawy bliźniczkowe
- Słonorośla
- Użytki przyrodnicze



# OCHRONA ZAGROŻONYCH GATUNKÓW PTAKÓW I SIEDLISK PRZYRODNICZYCH

## **Obszary wodno-błotne, mokradła, torfowiska**

Obszary wodno-błotne stanowią przedmiot ochrony Konwencji Ramsarskiej z dnia 2 lutego 1971 roku, ratyfikowanej w 1978 roku przez Polskę.

Celem porozumienia jest ochrona i utrzymanie w niezmienionym stanie obszarów określanych jako "wodno-błotne".

Szczególnie chodzi o populacje ptaków wodnych zamieszkujących te tereny lub okresowo w nich przebywających.



# OCHRONA SIEDLISK LĘGOWYCH PTAKÓW

## Poprawa warunków wodnych

- ✓ większość gatunków ptaków zamieszkujących trwałe użytki zielone jest związana w większym lub mniejszym stopniu z wodą
- ✓ woda zapewnia dostatek bezkręgowców stanowiących ich podstawowy pokarm
- ✓ zróżnicowany poziom wody przyczynia się do wytworzenia odpowiedniej struktury roślinności zapewniającej możliwość żerowania i zakładania gniazd
- ✓ woda może też stanowić barierę chroniącą przed drapieżnikami lądowymi, a jej brak ułatwia sukcesję roślinności drzewiastej unikanej przez ptaki siewkowe





# OCHRONA SIEDLISK LĘGOWYCH PTAKÓW

W Polsce pierwotnym miejscem gniazdowania wszystkich kluczowych gatunków ptaków oraz innych gatunków wymierających w naszym kraju np. batalion (*Philomachus pugnax*) były **mokradła**.

Większość siedlisk o tym charakterze została zmeliorowana już w XIX wieku. Melioracje odwadniające były kontynuowane na dużą skalę przez większość XX wieku. W rezultacie, ptaki błotne należą do najbardziej zagrożonej grupy w kraju. Obecnie prace melioracyjne są wykonywane w ograniczonym zakresie (co nie oznacza, że nie stanowią zagrożenia dla przyrody), a większość derkaczy, rycyków, czy kulików wielkich występuje na użytkach zielonych pokrytych gęstszą lub rzadszą siecią kanałów.



Przykład skrajnej degradacji torfowiska wywołanej procesami melioracyjnymi

# MECHOWSKA

## Poprawa warunków wodnych

Typowe mechowiska, młaki charakteryzują się przede wszystkim dużą wilgotnością podłoża oraz obfitym występowaniem mchów, mchów torfowców i niskich turzyc. Roślinność ta zasilana jest wodami podziemnymi, podsiąkającymi, wysiękowymi lub źródliskowymi, o nieznanym przepływie. Niekiedy w gospodarce wodnej zauważa się także znaczny udział wód opadowych.

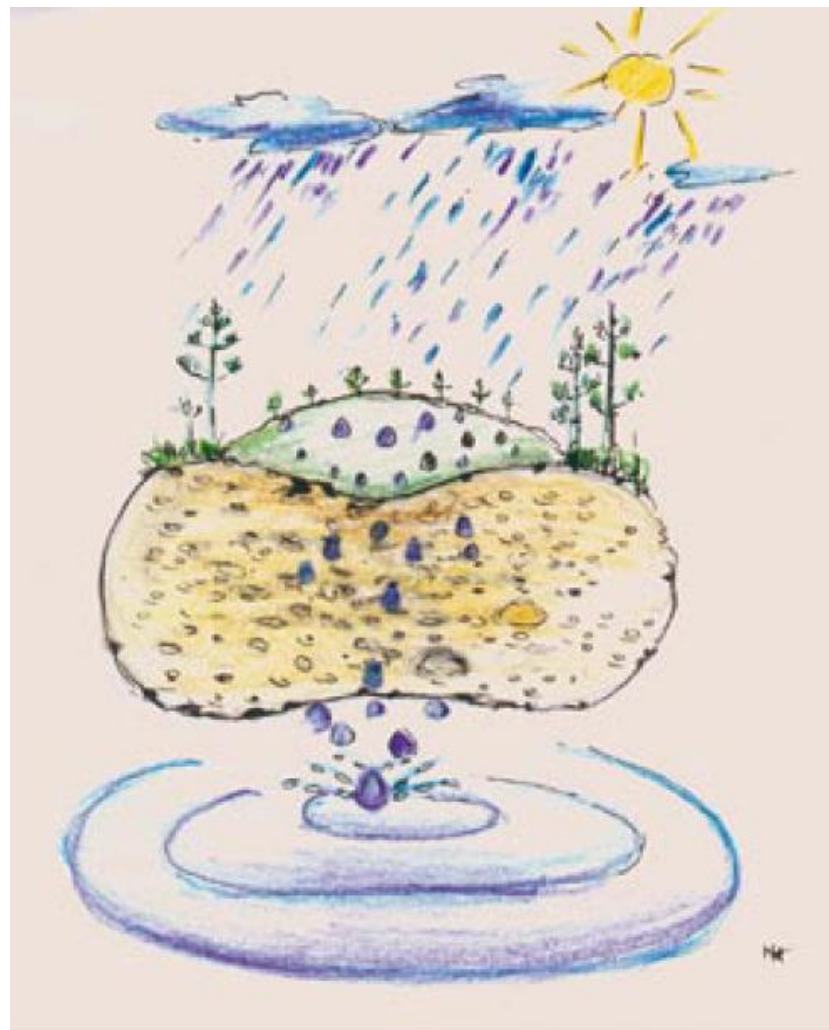


# MECHOWSKA

Szacuje się, że torfowiska w Polsce magazynują około **35 miliardów m<sup>3</sup>** wody – to więcej niż zasoby słodkiej wody we wszystkich naszych jeziorach!

Mokradła pełnią istotną rolę w obiegu pierwiastków, szczególnie węgla i azotu, odkładając je w postaci osadów organicznych. Dzięki temu ograniczają emisję do atmosfery pierwiastków odpowiedzialnych m.in. za globalne ocieplenie.

Mokradła, a przede wszystkim torfowiska, pełnią rolę naturalnych filtrów zatrzymujących zanieczyszczenia, które dostają się do wód opadowych i podziemnych.



# SZUWARY WIELKOTURZYCOWE

## Poprawa warunków wodnych

Zbiorowiska roślinne tworzone przez turzyce o szerokich blaszkach liściowych nazywane są turzycowiskami lub szuwarami wielkoturzycowymi. Ich skład gatunkowy nie jest zbyt bogaty, jednakże siedliska te pełnią ważną rolę dla **ptaków wodno-błotnych**, **ssaków roślinożernych** oraz stwarzają **dogodne warunki do tarła ryb**. Inną, ważną funkcją szuwarów turzycowych jest **retencjonowanie wód zalewowych** oraz **naturalna filtracja** i **oczyszczanie** wód powierzchniowych. Najczęściej występują w żyznych obszarach dolinowych i zasilane są wodami rzecznyymi.



Turzyca  
zaostrowana



Kosaciec  
żółty

# PÓLNATURALNE ŁĄKI WILGOTNE

Są to siedliska o dość bogatym składzie gatunkowym, zarówno roślin jak i zwierząt. Szczególnie ważne są dla **ptaków wodno-błotnych**, ponieważ stanowią miejsce **rozrodu, odpoczynku** oraz **żerowania** podczas wędrówek.

Ponadto, pełnią ważną funkcję w ochronie gleb organicznych - **chronią je przed mineralizacją w stanie umiarkowanego odwodnienia** oraz **retencji wody powierzchniowej**.



Kukułka  
szerokolistna

# ŁĄKI TRZĘŚLICOWE I SELERNICOWE

Łąki trzęślicowe występują przeważnie na siedliskach zasilanych wodami gruntowymi – na grądach podmokłych (podłoże gliniaste) lub na nieznacznie odwodnionych torfowiskach (bielawy podtopione, łąki pobagienne właściwe), natomiast łąki selernicowe, składem gatunkowym i sposobem użytkowania zbliżone do łąk trzęślicowych, występują przede wszystkim na glebach madowych w dolinach dużych rzek.



# ELEMENTY KRAJOBRAZU NIEUŻYTKOWANE ROLNICZO

**Oczka wodne** korzystnie modyfikują bilans wodny i cieplny środowiska.

Ze względu na materiał geologiczny, z którego są zbudowane, charakteryzują się specyficznymi zbiorowiskami roślinnymi.

Strefa brzegowa stanowi swego rodzaju ekoton, w którym występuje duże zróżnicowanie zbiorowisk roślinnych, zależnie od typu siedliska otaczającego zbiornik.



# ELEMENTY KRAJOBRAZU NIEUŻYTKOWANE ROLNICZO

Cenne krajobrazowo oczka wodne to miejsce rozrodu płazów





# ELEMENTY KRAJOBRAZU NIEUŻYTKOWANE ROLNICZO

Za najważniejsze przyczyny **ginięcia płazów** uważa się **kurczenie siedlisk** ich występowania, zwłaszcza miejsc do rozrodu.

Wysychanie, zasypywanie naturalnych oczek wodnych, meliorowanie (osuszanie) terenów podmokłych to główna przyczyna ginięcia płazów w naszych warunkach.

Rozwój komunikacji - co roku na drogach ginie kilka milionów tych zwierząt i to przeważnie w najważniejszym dla nich okresie wędrówek na tereny rozrodcze. ***Te zimnokrwiste zwierzęta mają to nieszczęście, że znalazłszy się na asfalcie lubią się zatrzymać aby rozgrzać się na jego nagrzanej przez słońce powierzchni.***

Znaczny udział w ginięciu płazów ma także wypalanie traw i pożary oraz intensyfikacja i chemizacja rolnictwa. Zwłaszcza tę ostatnią podejrzewa się, że może być także przyczyną osłabienia zdolności obronnych płazów i przez to narażenia ich na ataki pasożytniczego grzyba.

**Projekt**  
**05.02.2014r.**

# PROGRAM ROLNOŚRODOWISKOWY 2007-2013

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Program rolnośrodowiskowy” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013

Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone

Pakiet 2. Rolnictwo ekologiczne

~~Pakiet 3. Ekstensywne trwałe użytki zielone UCHYLA SIĘ~~

Pakiet 4. Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych poza obszarami Natura 2000

~~Wariant 4.1 – Ochrona siedlisk lęgowych ptaków UCHYLA SIĘ~~

Pakiet 5. Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000

Pakiet 6. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie

Pakiet 7. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie

Pakiet 8. Ochrona gleb i wód

Pakiet 9. Strefy buforowe

Projekt  
05.02.2014r.

# PROGRAM ROLNOŚRODOWISKOWY 2007-2013

„§ 9. 1. Płatność rolnośrodowiskowa do danych gruntów może być przyznana z tytułu realizacji tylko jednego pakietu lub wariantu.

„§13a. 1. Płatność rolnośrodowiskowa przyznawana do działek rolnych przysługuje do powierzchni (...), nie większej jednak niż:

Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone – **20 ha**

Pakiet 2. Rolnictwo ekologiczne - warianty:

warianty pierwszego, drugiego, piątego i szóstego –**30 ha**

trzeciego i czwartego –**15 ha**

siódmego, ósmego, dziewiątego, dziesiątego, jedenastego

i dwunastego –**10 ha**

Pakiety 4 i 5 Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych poza/na Natura 2000 – **20 ha**

*z tym że w przypadku wariantu dziesiątego tych pakietów – 5 ha*

Pakiet 6. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie –

warianty pierwszego, drugiego i czwartego – **20 ha**

trzeciego – **0,3 ha**

Pakiet 8. Ochrona gleb i wód – **20 ha.**

Limity  
powierzchniowe

Projekt  
05.02.2014r.

# PROGRAM ROLNOŚRODOWISKOWY 2007-2013

Pakiety: 1, 4, 5 i 8

**100% stawki płatności – za powierzchnię od 0,1 ha do 10 ha;**  
**50% stawki płatności – za powierzchnię powyżej 10 ha do 20 ha.**

Pakiet 2. Rolnictwo ekologiczne  
w przypadku wariantu pierwszego i drugiego:

**Degresywność**

**100% stawki płatności – za powierzchnię od 0,1 ha do 20 ha**  
**50% stawki płatności – za powierzchnię powyżej 20 do 30 ha**

w przypadku wariantu piątego i szóstego:

**100% stawki płatności – za powierzchnię od 0,1 ha do 15 ha**  
**50% stawki płatności – za powierzchnię powyżej 15 do 30 ha**

# PROGRAM ROLNOŚRODOWISKOWO-KLIMATYCZNY 2014-2020

## Podstawa prawna – Art. 28

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013, z dnia 17 grudnia 2013 r. **w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005**

### Artykuł 28

#### Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne

1. Państwa członkowskie udostępniają wsparcie w ramach tego działania na całym swoim terytorium zgodnie ze swoimi krajowymi, regionalnymi lub lokalnymi szczególnymi potrzebami i priorytetami. Działanie to ma na celu zachowanie oraz propagowanie niezbędnych zmian w praktykach rolnych, które stanowią ~~pozytywny wkład w środowisko i klimat. Jego~~ włączenie do programów rozwoju obszarów wiejskich jest obowiązkowe na poziomie krajowym lub regionalnym.

# PROGRAM ROLNOŚRODOWISKOWO-KLIMATYCZNY 2014-2020

## Główne cele:

- zrównoważone gospodarowanie nawozami,
- ochrona gleb i wód,
- zachowanie i ochrony cennych siedlisk przyrodniczych i zagrożonych gatunków roślin i zwierząt,
- ochrona różnorodności krajobrazu,
- ochronę zagrożonych zasobów genetycznych roślin i zwierząt

# PROGRAM ROLNOŚRODOWISKOWO-KLIMATYCZNY 2014-2020

## **Wsparcie obejmować będzie:**

### **10.1 Płatności w ramach zobowiązań rolnośrodowiskowo-klimatycznych**

- praktyki agrotechniczne promujące zrównoważony system gospodarowania, w tym racjonalne nawożenie oraz ochronę wód przed zanieczyszczeniami
- działania służące ochronie różnorodności biologicznej obszarów wiejskich w tym ochrona cennych siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000 oraz poza nimi, a także zachowanie starych tradycyjnych odmian i gatunków drzew owocowych.

# PROGRAM ROLNOŚRODOWISKOWO-KLIMATYCZNY 2014-2020

## **Pakiety dostępne w ramach zobowiązań rolnośrodowiskowo-klimatycznych:**

Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone

Pakiet 2. Ochrona gleb i wód

Pakiet 3. Zachowanie i reintrodukcja sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych

Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000

Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura

---



# PROGRAM ROLNOŚRODOWISKOWO-KLIMATYCZNY 2014-2020

Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach  
Natura 2000

Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura

Wariant. Ochrona siedlisk lęgowych ptaków

***tylko na obszarach Natura 2000***

Wariant. Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe

Wariant. Zalewowe łąki selernicowe i słonorośla

Wariant. Murawy

Wariant. Półnaturalne łąki wilgotne

Wariant. Półnaturalne łąki świeże

Wariant. Torfowiska

# PROGRAM ROLNOŚRODOWISKOWO-KLIMATYCZNY 2014-2020

## **Wsparcie obejmować będzie:**

### **10.2 Wsparcie ochrony i zrównoważonego użytkowania oraz rozwoju zasobów genetycznych w rolnictwie**

- wsparcie będzie udzielane na zachowanie lokalnych odmian roślin uprawnych oraz ochronę szczególnie cennych ras zwierząt gospodarskich, w przypadku których niska lub malejąca liczebność stwarza zagrożenie ich wyginięcia.

Pakiet 6. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie.

Pakiet 7. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie.

# PROGRAM ROLNOŚRODOWISKOWO-KLIMATYCZNY 2014-2020

## Degresywność i limity:

Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone

**100% stawki podstawowej – za powierzchnię od 0,1 ha do 20 ha GO**

Pakiet 2. Ochrona gleb i wód

**100% stawki podstawowej – za powierzchnię od 0,1 ha do 10 ha GO**

**50% stawki podstawowej – za powierzchnię od 10,1 ha do 20 ha GO**

*Wsparcie realizowane będzie na terenach szczególnie zagrożonych erozją wodną i wietrzną (wyznaczone przez IUNG), obszarach problemowych o niskiej zawartości próchnicy (wyznaczone przez IUNG) oraz obszarach OSN, łącznie **ok. 19,4% UR w kraju.***

Pakiet 3. Zachowanie i reintrodukcja sadów tradycyjnych odmian  
drzew owocowych

**100% stawki podstawowej – za powierzchnię od 0,1 ha do 10 ha GO**

**50% stawki podstawowej – za powierzchnię od 10,1 ha do 20 ha GO**

# PROGRAM ROLNOŚRODOWISKOWO-KLIMATYCZNY 2014-2020

## Degresywność i limity:

Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000

Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura

**100% stawki podstawowej – za powierzchnię od 0,1 ha do 10 ha GO**

**50% stawki podstawowej – za powierzchnię od 10,1 ha do 20 ha GO**

Pakiet 6. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie.

**100% stawki podstawowej – za powierzchnię od 0,1 ha do 10 ha GO**

**50% stawki podstawowej – za powierzchnię od 10,1 ha do 20 ha GO**

# PROGRAM ROLNOŚRODOWISKOWO-KLIMATYCZNY 2014-2020

## **Degresywność i limity:**

Pakiet 7. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie.

Wariant 7.1 Zachowanie lokalnych ras bydła

**100 % płatności – za liczbę zwierząt od 4 szt.**

Wariant 7.2 Zachowanie lokalnych ras koni

**minimalna liczba – 2 szt.**

# PROGRAM ROLNOŚRODOWISKOWO-KLIMATYCZNY 2014-2020

## Degresywność i limity:

Wariant 7.3 Zachowanie lokalnych ras owiec:

**minimalna liczba:**

**Cakiel podhalański – 15 szt.**

**Merynos polski w starym typie – 30 szt.**

**Pozostałe rasy** (*polska owca góraska odmiany barwnej, corriedale, merynos polski odmiany barwnej, kamieniecka, olkuska, pomorska, świniarka, polska owca nizinna odmiany uhruskiej, wielkopolska, wrzosówka, polska owca nizinna odmiany żelaźnieńskiej, polska owca pogórza, czarnogłówka*) – **10 szt.**

# PROGRAM ROLNOŚRODOWISKOWO-KLIMATYCZNY 2014-2020

## Degresywność i limity:

Wariant 7.4 Zachowanie lokalnych ras świń:

**minimalna liczba:**

**10 do 70 loch stada podstawowego świń rasy puławskiej**

**6 do 100 loch stada podstawowego świń rasy złotnickiej białej**

**3 do 100 loch stada podstawowego świń rasy złotnickiej pstrej**

Wariant 7.4 Zachowanie lokalnych RAS KÓZ:

**minimalna liczba: 3 kozy karpackie zakwalifikowane**

A close-up photograph of a dark brown butterfly with some lighter spots on its wings, perched on a piece of charred, black wood. The background is a blurred green field. Overlaid on the right side of the image is the text "DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ" in a bold, yellow, sans-serif font.

**DZIĘKUJĘ  
ZA UWAGĘ**